

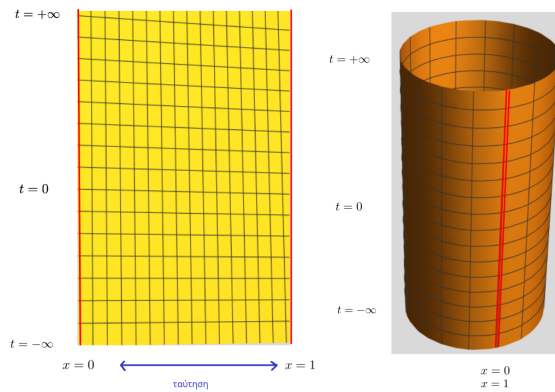
ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΣΧΕΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Σεπτέμβριος 2025 – Κ. Αναγνωστόπουλος

ΟΔΗΓΙΕΣ

Γράψτε κάθε θέμα σε ξεχωριστές κόλλες.

1 Ο Χώρος Misner

Θεωρήστε τον κύλινδρο $\mathbb{R} \times S^1$, και πάνω σε αυτόν ορισμένη τη μετρική

$$ds^2 = \frac{t}{\sqrt{1+t^2}} dt^2 - 2 \frac{1}{\sqrt{1+t^2}} dt dx - \frac{t}{\sqrt{1+t^2}} dx^2, \quad (1)$$

στο σύστημα συντεταγμένων $-\infty < t < +\infty$, $0 \leq x < 1$. Μπορείτε να θεωρήσετε ότι τα γεγονότα (t, x) και $(t, x+1)$ ταυτίζονται, όταν $-\infty < x < +\infty$, το οποίο αντανακλά την τοπολογία του κυλίνδρου.

Δίνονται οι παρακάτω σχέσεις, που μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ($\mu, \nu = 0, 1$, $t \equiv x^0$, $x \equiv x^1$):

$$(g_{\mu\nu}) = (g^{\mu\nu}) = \frac{1}{\sqrt{1+t^2}} \begin{pmatrix} t & -1 \\ -1 & -t \end{pmatrix} \quad g \equiv \det(g_{\mu\nu}) = -1 \quad (2)$$

$$\begin{aligned} \Gamma_{00}^0 &= -\frac{t}{2(1+t^2)^2} & \Gamma_{10}^0 &= \frac{1}{2(1+t^2)^2} & \Gamma_{11}^0 &= \frac{t}{2(1+t^2)^2} \\ \Gamma_{00}^1 &= -\frac{1+2t^2}{2(1+t^2)^2} & \Gamma_{10}^1 &= \frac{t}{2(1+t^2)^2} & \Gamma_{11}^1 &= -\frac{1}{2(1+t^2)^2} \end{aligned} \quad (3)$$

$$R_{0101} = -\frac{3t}{2(1+t^2)^{5/2}} \quad (4)$$

$$R_{00} = \frac{3t^2}{2(1+t^2)^3} \quad R_{10} = -\frac{3t}{2(1+t^2)^3} \quad R_{11} = -\frac{3t^2}{2(1+t^2)^3} \quad (5)$$

1.1 Γενικές Γεωμετρικές Ιδιότητες (30 βαθμοί)

Να εξετάσετε το είδος των διανυσμάτων βάσης $\{\partial_t, \partial_x\}$ (χρονοειδή, φωτοειδή, χωροειδή). Είναι η βάση ορθογώνια;

Θεωρήστε την καμπύλη

$$\epsilon(t_0) : t(\lambda) = t_0 \quad x(\lambda) = \lambda \quad 0 \leq \lambda < 1. \quad (6)$$

για σταθερό $t_0 > 0$.

Ποια είναι η τοπολογία της καμπύλης; Ποιο το είδος της καμπύλης (χρονοειδής, φωτοειδής, χωροειδής); Ποιο είναι το χωροχρονικό της μήκος $s(t_0) = \int_{\epsilon(t_0)} |ds|$; Εξετάστε αν το μήκος $s(t_0)$ αυξάνει ή φθίνει με το t_0 και σε ποιο όριο τείνει, όταν $t_0 \rightarrow +\infty$. Θα δεχόσασταν μια τέτοια καμπύλη να περιγράφει την κίνηση σωματιδίου σε ελεύθερη πτώση; Εξηγήστε την απάντησή σας.

Θεωρήστε τη βάση (e_0, e_1) που ορίζεται από τις εξισώσεις:

$$\begin{aligned} e_0 &= (-t + \sqrt{1+t^2}) \partial_t + \partial_x \\ e_1 &= (-t - \sqrt{1+t^2}) \partial_t + \partial_x \end{aligned} \quad (7)$$

Να δείξετε πως η βάση είναι ορθογώνια, αλλά όχι ορθοκανονική. Να εξετάσετε το είδος των διανυσμάτων (e_0, e_1) για $t > 0$.

Να γράψετε τις διαφορικές εξισώσεις των γεωδαισιακών για τις συναρτήσεις $(t(\tau), x(\tau))$ για σωματίδιο μη μηδενικής μάζας, όπου τ είναι ο ιδιόχρονος.

Να βρείτε ένα Killing διανυσματικό πεδίο της μετρικής, και να υπολογίσετε την αντίστοιχη διατηρούμενη ποσότητα πάνω σε μία γεωδαισιακή.

Να δείξετε ότι ικανοποιούνται οι εξισώσεις του Einstein στο κενό.

1.2 Αιτιακή Δομή (20 βαθμοί)

Να δείξετε ότι η διαφορική εξίσωση που δίνει τις φωτοειδείς καμπύλες είναι η:

$$\left(\frac{dx}{dt}\right)^2 + \frac{2}{t} \frac{dx}{dt} - 1 = 0. \quad (8)$$

Οι λύσεις της διαφορικής εξίσωσης μας δίνουν δύο οικογένειες φωτοειδών καμπύλων (μπορείτε να τις χρησιμοποιήσετε χωρίς απόδειξη):

$$\epsilon_1(c): \quad x(t) = -\sqrt{1+t^2} - \ln(-1 + \sqrt{1+t^2}) + c \quad (9)$$

$$\epsilon_2(c): \quad x(t) = +\sqrt{1+t^2} - \ln(+1 + \sqrt{1+t^2}) + c \quad (10)$$

Στις παραπάνω σχέσεις, θα πρέπει να επιλεγεί το πεδίο ορισμού του t να δίνει $x \in [0, 1)$, ή το αποτέλεσμα να υπολογιστεί modulo 1.

Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε χωρίς απόδειξη και τις σχέσεις:

$$\epsilon_1(c): \quad \frac{dx(t)}{dt} = -\frac{t}{\sqrt{1+t^2}} - \frac{t}{\sqrt{1+t^2}(-1 + \sqrt{1+t^2})} \quad (11)$$

$$\epsilon_2(c): \quad \frac{dx(t)}{dt} = +\frac{t}{\sqrt{1+t^2}} - \frac{t}{\sqrt{1+t^2}(+1 + \sqrt{1+t^2})} \quad (12)$$

Επίσης, και η κλειστή καμπύλη $(t(\lambda), x(\lambda)) = (0, \lambda)$ είναι φωτοειδής καμπύλη, αλλά θα την αγνοήσουμε στα παρακάτω¹.

Τα εφραπτόμενα διανυσματικά πεδία των παραπάνω καμπύλων που ορίζουν συνεχή αιτιακή δομή² (συνεχείς κώνους φωτός) είναι:

$$\begin{aligned} \epsilon_1(c): u_0 &= \begin{cases} -\left(1, \frac{dx}{dt}\right) & t > 0 \\ \left(1, \frac{dx}{dt}\right) & t < 0 \end{cases} \\ \epsilon_2(c): u_1 &= \left(1, \frac{dx}{dt}\right). \end{aligned} \quad (13)$$

Να υπολογίσετε τα όρια $\lim_{t \rightarrow \pm\infty} u_\mu$ και να σχεδιάσετε σε ένα διάγραμμα τους αντίστοιχους κώνους φωτός για $|t| \gg 1$.

Να δείξετε ότι $\lim_{t \rightarrow 0} u_1 = (1, 0)$, και ότι για $|t| \ll 1$, $u_0 \approx (\pm 1, 2/|t|)$, το οποίο είναι σχεδόν παράλληλο με το διάνυσμα $(0, 1)$.

Να σχεδιάσετε ενδιαμέσους κώνους φωτός για $t \approx \pm 1$ και $t = 0$, χρησιμοποιώντας ποιοτικά επιχειρήματα (φυσικά, αν προτιμάτε, χρησιμοποιήστε τις σχέσεις (11-13), το οποίο σας ενθαρρύνω να κάνετε μετά στο σπίτι!).

¹Άσκηση για το σπίτι (όχι τώρα, δεν παίρνει βαθμούς!): Δείξτε ότι οι ϵ_1 πλησιάζουν αυθαίρετα κοντά στην κλειστή καμπύλη $t = 0$. Δοκιμάστε επίσης να πάρετε το όριο της (8) όταν $t \rightarrow 0$.

²Να το μελετήσετε σπίτι σας γιατί...(πάλι, όχι τώρα, δεν παίρνει βαθμούς!).

2 Μετασχηματισμοί Lorentz (20 βαθμοί)

Δίνεται ο μετασχηματισμός που αναπαρίσταται από τον πίνακα:

$$\Lambda(\theta, \phi) = \begin{pmatrix} \cosh \theta & 0 & 0 & -\sinh \theta \\ 0 & \cos \phi & \sin \phi & 0 \\ 0 & -\sin \phi & \cos \phi & 0 \\ -\sinh \theta & 0 & 0 & \cosh \theta \end{pmatrix} \quad (14)$$

με $\theta, \phi \in \mathbb{R}$.

Να δείξετε ότι ο μετασχηματισμός $x^{\mu'} = \Lambda^{\mu}_{\nu} x^{\nu}$ διατηρεί το $x^{\mu'} x_{\mu'} = x^{\mu} x_{\mu}$ όταν $(g_{\mu\nu}) = (\eta_{\mu\nu}) = \text{diag}(-1 1 1 1)$.

3 Ο Τανυστής του Riemann (30 βαθμοί)

Έστω χωρόχρονος με μετρική $g_{\mu\nu}$ και συνοχή με συναλλοίωτη παράγωγο ∇_{μ} χωρίς στρέψη, τέτοια ώστε $\nabla_{\mu} V^{\rho} = \partial_{\mu} V^{\rho} + \Gamma^{\rho}_{\mu\nu} V^{\nu}$.

Ο τανυστής του Riemann ορίζεται από τη σχέση

$$[\nabla_{\mu}, \nabla_{\nu}] V^{\rho} = R^{\rho}_{\lambda\mu\nu} V^{\lambda}. \quad (15)$$

Να δείξετε ότι

$$R^{\rho}_{\lambda\mu\nu} = \partial_{\mu} \Gamma^{\rho}_{\nu\lambda} - \partial_{\nu} \Gamma^{\rho}_{\mu\lambda} + \Gamma^{\rho}_{\mu\sigma} \Gamma^{\sigma}_{\nu\lambda} - \Gamma^{\rho}_{\nu\sigma} \Gamma^{\sigma}_{\mu\lambda} \quad (16)$$

Να δείξετε ότι

$$[\nabla_{\mu}, \nabla_{\nu}] \omega_{\rho} = -R^{\lambda}_{\rho\mu\nu} \omega_{\lambda}. \quad (17)$$

Να δείξετε ότι $R^{\rho}_{[\sigma\mu\nu]} = 0$.

Χρησιμοποιήστε την ταυτότητα του Bianchi $\nabla_{[\lambda} R_{\rho\sigma]\mu\nu} = 0$ για να δείξετε ότι

$$\nabla^{\mu} R_{\rho\mu} = \frac{1}{2} \nabla_{\rho} R \neq 0. \quad (18)$$

Δίνεται ο τανυστής του Weyl:

$$C_{\rho\sigma\mu\nu} = R_{\rho\sigma\mu\nu} - (g_{\rho[\mu} R_{\nu]\sigma} - g_{\sigma[\mu} R_{\nu]\rho}) + \frac{1}{3} g_{\rho[\mu} g_{\nu]\sigma} R. \quad (19)$$

Να δείξετε ότι $C_{\sigma\nu} = g^{\rho\mu} C_{\rho\sigma\mu\nu} = 0$.

Υπενθυμίζεται ότι το αντισυμμετρικό κομμάτι ενός τανυστή που ζητείται παραπάνω, δίνεται από τις σχέσεις

$$\begin{aligned} A_{[\mu\nu]} &= \frac{1}{2!} (A_{\mu\nu} - A_{\nu\mu}), \\ A_{[\mu\nu\rho]} &= \frac{1}{3!} (A_{\mu\nu\rho} + A_{\rho\mu\nu} + A_{\nu\rho\mu} - A_{\mu\rho\nu} - A_{\nu\mu\rho} - A_{\rho\nu\mu}). \end{aligned} \quad (20)$$